

Valoa arkeen -pilotti

Prosessiraportti

11.1.2023

Tiina Juutinen
Hankekoordinaattori
Mieliteko-ohjelma

Sisällysluettelo

Tausta ja tarkoitus	3
Tavoite	3
Toimenpiteen eteneminen, menetelmät	3
Tulokset ja johtopäätelmät	6
LIITE 1	8
LIITE 2	10

Tausta ja tarkoitus

Mieliteko-ohjelman kunnianhimoinen tavoite on muun muassa lisätä pohjoissavolaisten mielenterveyttä ja mielen hyvinvointia. Ohjelmamme kohderyhmänä ovat 18–64-vuotiaat pohjoissavolaiset työttömät ja työelämän ulkopuolella olevat, erityisesti mielenterveyden haasteista kärsivät henkilöt. Mieliteko-ohjelman lähtötilanteen kuntakartoituksissa nousi yhdeksi keskeiseksi teemaksi lasten ja nuorten pahoinvointi ja hätä. Koko hankkeen kohderyhmärajausten johdosta lähestymme lapsiin ja nuoriin liittyvää teemaa vanhemmuuden tuen kautta. Aikaisemman tiedon mukaan vanhemmuus jää teemana herkästi sivuun, kun puhutaan aikuisen ihmisen mielenterveyden hoidosta. Vanhemman mielenterveysongelmat ovat yksi todennäköisimpiä lapsen hyvinvointiin negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi vanhemmuuteen liittyvät haasteet ja mahdolliset syyllisyyden tunteet voivat vaikeuttaa aikuisen oman psyykkisen voinnin paranemista.

Valoa arkeen -pilotin työnimenä oli Vanhemmuuden tuki -pilotti, ja sen tarkoituksena oli kehittää toimintamalli, jossa äitiys- ja lastenneuvoloiden asiakasperheille tarjotaan strukturoitu 10–15 tapaamiskerran etäpalvelu. Palvelua tarjotaan perheille, joilla neuvoloiden terveydenhoitajien toimesta havaitaan vanhempien mielenterveyden tai päihteiden käytön pulmia tai perheessä esiintyy lapsiin, perhesuhteisiin, lapsen ja vanhemman vuorovaikutukseen liittyviä haasteita.

Tavoite

Palvelun tavoitteena oli tukea vanhemman omaa mielenterveyttä ja toipumisprosessia, vahvistaa vanhemman toimijuutta ja itsetuntoa sekä turvata lapsen kasvua ja kehitystä. Lisäksi pilotin tavoitteena oli luoda/testata toimintamallia vanhemmuuteen liittyvien haasteiden varhaiseen tukeen ja ennaltaehkäisyyn sekä saada kokemusta etäpalvelun toimivuudesta.

Toimenpiteen eteneminen, menetelmät

Palvelu toteutettiin aikavälillä 10.2.2022-23.12.2022, ja sitä tarjottiin yhteensä seitsemälle perheelle. Palvelu kilpailutettiin hankintalain mukaisesti tammikuussa 2022 nimellä "Vanhemmuuden tukeen liittyvän intervention toteuttaminen Mieliteko-ohjelmaan". Hankinnan arvo alitti kansallisen kynnyksarvon. Palveluntuottajaksi valikoitui Profiam Sosiaalipalvelut Oy (myöhemmin Profiam).

Vanhemmuuden tuki palvelu oli uudenlainen interventio / palvelu, joka toteutettiin pilotina kolmessa Pohjois-Savon kunnassa: Kuopio, Lapinlahti ja Varkaus. Yhteistyökumppaneina kunnissa olivat äitiys- ja lastenneuvoloiden terveydenhoitajat. Jokaisesta kunnasta

sekä palveluntuottajalta Profiamilta nimettiin vastuullinen yhdyshenkilö, Mieliteko-ohjelman yhdyshenkilönä toimi hankekoordinaattori.

Palvelun aloituspalaveri pidettiin 10.2.2022. Tuolloin sovittiin palvelun kohderyhmäksi pienlapsiperheet, joissa on 0–5-vuotiaita lapsia. Neuvoloihin lähetettävän rekrytointimateriaalin laatiminen aloitettiin koordinaattorin Tiina Juutisen ja muutosvalmentajien Seija Laakson ja Katja Laineen toimesta. Seuraava palaveri pidettiin 18.2.2022, jolloin Profiam esitteli moniammatillisen työryhmän jäsenet, jotka konkreettisesti toteuttivat palvelun Mieliteko-ohjelmalle.

Profiamin työryhmä:

- Heidi Jussila, Psykiatrian ja lastenpsykiatrian erikoislääkäri (LT), päihdelääketieteenerityspätevyys
- Saara Jaskari, Varhaisen vuorovaikutuksen psykoterapeutti, toimintaterapeutti YAMK, työnohjaaja
- Assi Ailoranta, Sosiaalityöntekijä (VTM), perhe- ja pariterapiakoulutuksessa
- Emmi Marttila, Psykologi (PsM), psykoterapiakoulutuksessa (lasten ja nuorten kognitiivinen psykoterapia)
- Anna Isotalo-Peltonen, Sairaanhoidaja AMK, NEPSY-valmentaja
- Silja Salonen, Sairaanhoidaja AMK, ratkaisukeskeinen lyhytterapeutti
- Niina Halttunen, Sairaanhoidaja AMK
- Heidi Hiltunen, Sosionomi AMK, pari- ja perheterapiakoulutuksessa

Sovimme tuolloin myös Profiamin ja Mieliteko-ohjelman roolit ja vastuut esimerkiksi rekrytointiin, markkinointiin, viestintään ja raportointiin osalta sekä sovimme yhteydenpidosta neuvoloiden kanssa.

Neuvoloiden kontaktointi aloitettiin Mieliteko-ohjelman koordinaattorin toimesta maaliskuussa 2022. Pilottia tarjottiin Kiuruveden, Kuopion, Tuusniemen, Iisalmen ja Lapinlahden neuvoloille. Näistä Kuopio ja Lapinlahti ilmoittivat lähtevänsä mukaan pilottiin. Muut kunnat ilmoittivat, etteivät resurssisyistä lähde mukaan pilottiin. Neuvoloille lähetettiin sähköpostitse lyhyet palvelun esittelykirjeet terveydenhoitajia varten (liite 1) sekä annettavaksi neuvoloiden asiakasperheille (liite 2) motivoinnin tueksi.

Järjestimme yhdessä Profiamin kanssa 12.5.2022 Teamsin välityksellä infotilaisuuden, johon ensisijaisesti kutsuttiin pilottiin mukaan lähteneiden neuvoloiden terveydenhoitajat. Lisäksi koordinaattori tarjosi lähes kaikille Pohjois-Savon kuntien neuvoloille mahdollisuutta osallistua infoon. Infotilaisuuteen osallistujia oli kaikkiaan 28 henkilöä. Tilaisuus myös nauhoitettiin. Tilaisuuden tallennelinkki toimitettiin pilottiin mukaan lähteneille neu-

voloilille, jotta kaikki terveydenhoitajat saivat tarvittavan tiedon palvelun sisällöstä ja aikataulusta. Tällä varmistettiin palvelun esittely neuvoloiden asiakasperheille sekä rekrytoinnin edistäminen.

Perheiden rekrytointi alkoi toukokuussa 2022 neuvoloiden toimesta. Elokuussa 2022 perheitä oli saatu rekrytoitua viisi, jolloin tarjosimme Varkauden neuvoloille mahdollisuutta osallistua pilottiin. Yhteensä palveluun/pilottiin osallistui seitsemän perhettä.

Perheiden etätapaamiset alkoivat elokuussa 2022 ja viimeiset interventiotapaamiset toteutuivat joulukuussa 2022. Profiam kehitti uudenlaisen etänä toteutettavan määrämittaisen intervention, jossa fokuksena oli vanhemmuuden ja vanhempien mielenterveyden tukeminen. Intervention teoreettisena pohjana oli mm. NurturingCare Frameworkista johdettu tutkimusperustainen näkökulma: vanhemman vointi ja voimavarat, hoiva ja huolenpito, kasvatuskäytännöt, vuorovaikutus, lapsen turvallisuus ja turvallisuudentunne.

Palvelun kesto yhdelle perheelle oli noin 3 kk, jossa järjestettiin 13 erillistä tapaamiskertaa viikoittain. Interventio oli teemoitettu (12 eri teemaa) ja toteutettiin moniammatillisesti. Interventiossa vanhemmuuden ja vanhemman psyykkisen voinnin ja voimavarojen vahvistamisen lisäksi huomioitiin myös muu perhe (lapset, puoliso). Interventiossa toteutui varhaisen tuen näkökulma: interventio suunnattiin perheille, joissa oli 0–5 –vuotiaita lapsia ja perheen haasteet eivät olleet vielä vaikuttaneet lapsen elämässä pitkäkestoisesti.

Järjestimme Profiamin kanssa Teamsilla infotilaisuuden 29.9.2022. Kutsu lähetettiin kattavasti Pohjois-Savon äitiys- ja lastenneuvoloihin. Läsnä oli 47 henkilöä. Tilaisuudessa Profiam esitteli palvelun sisältöä sekä kävi läpi toteutunutta prosessia ja siitä koettuja palautteita.

Yhteenvetopalaveri Mieliteko-ohjelman ja Profiamin kanssa pidettiin 16.12.2022. Tuolloin kävimme läpi pääpiirteittäin palveluprosessin, tehdyt johtopäätökset sekä pohdimme, kuinka palvelua jalostetaan sen jalkauttamiseksi hyvinvointialueelle. Sovimme, että Mieliteko-ohjelmasta Helena Länsimies jatkaa jalkauttamissuunnitelman työstämistä Profiamin kanssa. Sovimme myös, että Mieliteko-ohjelman viestintäasiantuntija Katja Hedberg toimii jatkossa yhteyshenkilönä Profiamin yhteyshenkilön Anna Isotalo-Peltosen kanssa. Profiam toimittaa lopullisen raportin yhteyshenkilölle. Raportin ja henkilöhaastattelujen perusteella tehdään Mielitekomediaan uutisointia palvelusta.

Tulokset ja johtopäätelmät

Prosessin läpivieminen kilpailutuksesta jatkokehittämiseen on ollut sujuvaa. Koko prosessin toteuttamisen positiiviseen onnistumiseen vaikuttivat muun muassa Profiamin, Mieliteko-ohjelman ja neuvoloiden selkeät roolijaot. Yhteyshenkilöiden määrittäminen, prosessin alustava läpikäynti, sisällön suunnittelu ja esittely tapahtuivat hyvissä ajoin, ennen palvelun rekrytoinnin aloittamista. Sovituista tehtävistä kukin taho otti täydellisen vastuun. Profiamin yhteyshenkilön tavoitettavuus Mieliteko-ohjelman suunnalta tarvittaessa oli melko sujuvaa. Palvelun kohderyhmän määrittely ja palvelun suuntaaminen äitiys- ja lastenneuvoloihin sekä perheisiin, joissa on vähintään yksi alle viisivuotias lapsi, osoittautui oikein määritellyksi palvelun tarpeellisuuden ja tavoitteellisen työskentelyn näkökulmasta.

Profiamin mukaan kaikki seitsemän perhettä osallistuivat tapaamisille sovituksi, joka osoittaa perheiden sitoutumisen heille tarjottuun palveluun. Ja näin ollen palvelu oli koettu kiinnostavaksi ja tarpeelliseksi. Perheiltä saadut palautteet olivat varsin positiivisia. Kehittämispalautetta perheet antoivat muun muassa tapaamisten aikatauluttamisen osalta. Osa perheistä oli pohtinut tapaamisten jaksottamista kahteen tiiviiseen jaksoon, joiden välissä olisi muutamien viikkojen mittainen tauko. Tämä mahdollistaisi muutostyöskentelyn prosessoinnin, jolla voitaisiin päästä vieläkin parempiin lopputuloksiin.

Palvelun toteuttamisesta pyydettiin palautetta osallistuneilta neuvoloilta. Yhteistyö Profiamin kanssa koettiin toimivaksi ja sujuvaksi. Terveystoimijien mukaan kyseisenlaista palvelua tarvitaan alueellamme yhä enenevässä määrin. Neuvoloiden odotukset palvelusta täyttyivät, jopa ylittyivät muun muassa Profiamin ammatillisen osaamisen vuoksi. Sekä perheet että neuvolat hyötyivät palvelusta ja osalle perheistä palvelun loppuminen oli tuottanut harmitusta. Neuvoloiden yhteyshenkilöiden näkemys oli, että asiakastuntemus sekä terveydenhoitajien avoin suhtautuminen uusiin asioihin auttoivat rekrytoimaan perheitä palvelun piiriin.

Terveystoimijien osallistuminen palvelun perhekohtaisiin loppukeskusteluihin koettiin erittäin hyväksi ja avartavaksi, perheitä tukevaksi. Etänä toteutettava palvelu koettiin toteuttamiskelpoiseksi ja sen kehittämistä ja jalkauttamista hyvinvointialueille suositeltiin. Neuvoloiden perheiltä saaman palautteen mukaan etänä toteutettava palvelu oli koettu sitoutumisen ja viikoittaisten osallistumismahdollisuuksien osalta toimivaksi ja helpoksi. Terveystoimijien palautteen mukaan perheiden rekrytointiin ja palveluun sitoutumiseen vaikutti positiivisesti myös se, ettei palveluntuottaja ollut lähipaikkakunnalta.

Tarkemmin tuloksia esitellään Profiamin laatimassa raportissa palvelun toteuttamisesta. Lisäksi Profiam laatii jatkokehityssuunnitelman sekä toimintamallin, joka pyritään siirtämään hyvinvointialueen käyttöön.

- LIITTEET liite 1 Palvelun esittelykirje neuvoloille
liite 2 Palvelun esittelykirje perheille

Tarjoamme tukea asiakasperheidenne vanhemmuuteen

Hei arvoisa yhteistyökumppanimme

Mieliteko-ohjelma mahdollistaa vanhemmuuden tuki palvelun kolmelle Pohjois-Savon kunnan äitiys-/lastenneuvolalle. Olette yksi valikoituneista neuvoloista. Tarjoamme vanhemmuuden tukeen liittyvää uudenlaista interventiota noin kymmenelle vanhemmalle/perheelle, joilla on yksi tai useampi 0-5-vuotias lapsi. Palvelun toteuttaa Profiam Sosiaalipalvelut Oy, vuoden 2022 aikana. Palvelun tavoitteena on tukea vanhemman omaa mielenterveyttä ja toipumisprosessia, vahvistaa vanhemman toimijuutta ja itsetuntoa sekä turvata lapsen kasvua ja kehitystä. Lisäksi pilotin tavoitteena on luoda/testata toimintamallia vanhemmuuteen liittyvien haasteiden varhaiseen tukeen ja ennaltaehkäisyyn sekä saada kokemusta etäpalvelun toimituksesta.

Haluamme osallistaa teidät toteuttamaan yhdessä uudenlaista palvelua asiakasperheillenne. Esimerkiksi neuvolan terveydenhoitaja voi osallistua perheen etätapaamiseen, tehdä kotikäynnin perheeseen ja osallistua loppupalautekeskusteluun.

Tunnistatteko asiakasperheillänne tarvetta kyseiselle palvelulle (1-4 perhettä)?

Vaikuttaako asiakasperheidenne vanhemmuuteen jokin seuraavista haasteista:

- Uupumus, kuormitus, stressi, univaikeudet
- Alakuloisuus, ahdistus, huolestuneisuus, mielialan muutokset, mielenterveyden haasteet
- Päihteiden käyttö
- Lapseen liittyvät haasteet
- Perhesuhteiden haasteet
- Lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen haasteet

Mitä ja kenelle?

- Uudenlainen interventio/palvelu, joka suunnataan 0-5-vuotiaan lapsen vanhemmalle/perheelle
- Teemoitettu, määrämittainen, moniammatillinen, viikoittain 3 kk:n ajan etätoteutettava interventio. Yhden tapaamisen kesto on noin 1½ tuntia
- palvelu on maksuton perheille ja kunnille

Järjestämme Teille toimintamallin esittelyä varten **Teams-tilaisuuden 12.5.2022 klo 14-16. Ilmoittatthan minulle mahdollisimman pian, käykö kyseinen aika teille.** Tilaisuudessa ovat mukana Profiamin sekä Mieliteko-ohjelman asiantuntijat. Tilaisuudessa käydään tarkemmin läpi myös käytännön asioita.

Neuvoloiden yhteyshenkilönä toimii Mieliteko-ohjelman koordinaattori Tiina Juutinen. Perheiden yhteystiedot tulee lähettää koordinaattorille erikseen yhdessä sovitulla tavalla. Tiedot luovutetaan palveluntuottajalle tietosuojakäytänteitä noudattaen, jonka jälkeen Profiamin asiantuntija ottaa yhteyttä vanhempaan.

Lähetän ohessa kirjeen vanhemmille, jonka voitte antaa perheille.

Annan mielelläni lisätietoja: Tiina Juutinen, p. 044-718 2091, tiina.juutinen@kuopio.fi

Yhteistyöterveisin
Tiina Juutinen
hankekoordinaattori
Mieliteko-ohjelma

LIITE 2

Kirje vanhemmille

Hei sinä 0-5-vuotiaan lapsen vanhempi

Haluatko pysähtyä tutkimaan vanhemmuuttasi ja omia voimavarojasi vanhempana? Haluatko saada uusia taitoja itsestä huolehtimiseen ja arjen haasteisiin?

Jos sinun tai puolisisi **vanhemmuuteen** vaikuttaa jokin seuraavista:

- uupumus, kuormitus, stressi
- univaikeudet
- alakuloisuus, ahdistus, huolestuneisuus, mielialan muutokset, mielenterveyteen liittyvät haasteet
- päihteiden käyttö
- lapseen liittyvät haasteet
- perhesuhteiden haasteet

Tule pohtimaan vanhemmuuttasi ja perheesi hyvinvointia kanssamme.

Tapaamiset toteutetaan helposti kotona **etäyhteydellä** viikoittain 3 kk:n ajan. Yhden tapaamisen kesto on noin 1,5 tuntia ja palvelu on maksuton. Käynneillä kohtaat sosiaali- ja terveydenhuollon kokeneiden työntekijöiden muodostaman työparin kotipaikkakuntasi ulkopuolelta. Voit osallistua yksin tai yhdessä puolisisi kanssa.

Oma työntekijäsi neuvolassa kertoo sinulle lisää.

Lämpimästi tervetuloa mukaan!